

други, той билъ родомъ отъ селото Попово до Бакаджика⁸. Жена си, дъщеря на единъ свещеникъ отъ Сливенъ, той взелъ съ себе си. Между кърджалийскитѣ капитани той се отличавалъ съ по-голѣма хуманностъ. Знаменосецъ му билъ сжщо тѣй прославениятъ въ пѣснитѣ българинъ Кара-Колю отъ с. Омарчево при Нова-Загора, чийто братъ билъ живъ тамъ още въ 1854 г. като 80-годишенъ старикъ съ юношески румени бузи.

Войскитѣ изпратени отъ Цариградъ противъ кърджалиитѣ, въ по-голѣмата си частъ недисциплинирани и размирни еничери, се разбѣгвали, или пъкъ минавали къмъ шайкитѣ. По-износно било да си свободенъ разбойникъ, отколкото султански войникъ. Свирепостъта на кърджалиитѣ расла въ страшни размѣри. Съ перо не е възможно да се опише истинския видъ на тѣхнитѣ злодейства. Само въ нѣколко години тѣ опустошили и разрушили редъ цвѣтущи градове: Мосхополъ, Арбанаси, Станимака, Раково, Панагюрище, Копривщица, Калоферъ — съ една дума, тѣ опожарили и опустошили всичкитѣ селища въ Румелия, освенъ крепоститѣ Силистра, Русчукъ, Варна, Одринъ, Пловдивъ и планинскитѣ градове Котелъ, Ямболъ, Карнобатъ, Айтосъ, Стара-Загора и още нѣкои други. Градоветѣ съ смѣсено население се защищавали по-леко, отколкото чисто българскитѣ.

Въ 1793 г. кърджалии се появили и предъ Копривщица. Отначало гражданитѣ се борѣли, както могли; скоро, обаче, взели всичко, каквото могло да се носи, и избѣгали по другитѣ балкански градове, въ Пловдивъ, Одринъ, Димотика и дори въ Молдова. Разбойницитѣ разграбили изоставенитѣ кжщи, измжчили и избили останалитѣ жители и най-после подпалили града. Оставили само нѣколко кжщи, за да пренощуватъ въ тѣхъ разбойницитѣ. Жителитѣ скоро се върнали и се заели да възстановятъ родния си градъ. Кърджалиитѣ, обаче, пакъ се явили; по такъвъ начинъ Копривщица била опустошавана отъ тѣхъ три пжти. Въ 1800 г. вече нѣмало нито една жива душа въ пепелището, кждето червеитѣ спокойно прояждали обгорѣлитѣ развалини на кжщитѣ. Въ 1810 г. само нѣколко колиби посочвали мѣстото на стария войнишки градъ. Никой и не помислювалъ да строи домъ и всѣки треперѣлъ при спомена за кърджалиитѣ. Правителството съ мжка убедило една частъ отъ жителитѣ да се върнатъ⁹.

Сжщо и Панагюрище имало точно такава участь. Три четвърти отъ жителитѣ избѣгали въ Татаръ-Пазарджикъ, а по-беднитѣ класи — въ Балкана и цѣли 12 години трѣбвало да изминатъ, та градътъ пакъ да се приповдигне следъ опустошението му. Половината отъ изоставеното селище (около 400 кжщи) била опожарена отъ кърджалиитѣ.

Турци и българи се вдигнали тогава и се помжчили съ общи усилия да отклонятъ отъ градоветѣ си заплашващата ги гибель. Така се е спасилъ, напримѣръ, Свищовъ. Котленци пъкъ поправили каменнитѣ си градски стени и кули, турнали тамъ черешови топчета, заели стражевитѣ кули въ походитѣ и така не допуснали до града си разбойнишкитѣ шайки. Въ Добруджа, въ Тракия и въ Македония се образували силни турско-български защитни корпуси, обаче, често тѣ бивали прогонвани отъ кърджалиитѣ. Една македонска чета командувалъ *Дѣдо Никола* отъ Поибрене. Другъ такъвъ предводителъ е билъ овчарьтъ *Дели Миндо*. Веднажъ кърджалиитѣ го хванали и го отвели въ лагера си въ Каваклий. Той имъ далъ клетва за вѣрностъ и билъ приетъ въ тѣхната шайка. Но презъ нощъта той убилъ съ брадва 12 тѣхни хазнодържатели (касиери) и избѣгалъ съ цѣлата имъ хазна.

Опора на кърджалиитѣ станалъ *Османъ Пазвантоглу*, нареченъ още *Пазванджия*, на времето си най-опасниятъ противникъ на Портата и на нейнитѣ реформи¹⁰. Той билъ бошнякъ-мохамеданинъ. За неговия дѣдо, който живѣлъ въ Тузла, разправятъ, че ходѣлъ и въ джамия, и въ францискан-